

ENTOMOLOGISKA ANTECKNINGÅR

AF

C. H. NERÉN.

1. Ytterligare om Sågstekelsläktet EMPHYTUS.

Under juni månad år 1890 bekom jag från med. kand. MORTONSON en samling af nära 200 sågsteklar, tagna i Jämtland på fem olika ställen inom provinsen, de allra flesta från Lillviken. Bland de sistnämnda har jag funnit en hittills obeskrifven *Emphytus*-art, hvilken jag här går att beskrifva under det af adj. THOMSON föreslagna namnet:

Emphytus arcticus n. sp. *Niger, nitidus, fere glaber, tegulis albidis; scutello lævi, nitido; alis hyalinis, nervo transverso marginali haud interstitiali; pedibus maxima parte nigris, coxis apice albidis, femoribus anticis apice cum tibiis totis sordide testaceis, posterioribus nigris, tibiis annulo basali albido. Femina: long. 7 mm.*

Emph. teneri FALLÉN affinis, sed paullo major; tegulis albidis, magnis, antennis longioribus, coxis apice albidis, tibiisque posticis albo-annulatis et nervo transverso-marginali haud interstitiali mox discedens.

Funnen vid Lillviken i Jämtland af med. kand. ALB. MORTONSON sommaren 1888. Arten synes vara sällsynt, då bland de 76 ex. af sågsteklar, som tagits å nämnda plats, samt bland de öfriga 120 å andra lokaler i Jämtland funna sågsteklar i remissen, endast detta exemplar kunnat uppletas. Som jag förut anmärkt i en afhandling rörande detta släkte (se pag. 5 i 12:te årgången af Ent. Tidskr.) är detta ursprungligen af KLUG bildade

släkte talrikast representeradt inom jordens kallare trakter, så att numera 32 europeiska arter äro kända och beskrifna, af hvilka jämt halfva antalet är funnet inom Sveriges gränser. Af dessa äro 2:ne, nämligen *E. fulvipes* FALL. och den nu beskrifna *E. arcticus*, högnordiska och hittills, såvidt jag vet, ej funna annanstädes än i vårt land. Af den förstnämnda fanns jämväl i remissen 2:ne exemplar, funna vid Pilgrimstad i Jämtland.

Rörande en annan art af samma släkte, näml. *Empfytus Klugii* THOMS., hvars larv, hittills okänd, först af mig beskrifvits i den förut citerade afhandlingen (sidd. 11 och 14), har jag äfven några iakttagelser af senare datum att tillägga. Som jag nämnt å anförda ställe, insatte jag den 12 juni 1890 omkring 20 fullvuxna larver, mätande 25 mm. i längd, hvilka alla genomgått näst sista hudömsningen före sin förpuppning, i en kläckningsbur, hvars botten var betäckt med ett två tum djupt lager af fuktig jord. Jag hade jämväl iakttagit, att larverna lefde i större sällskap uteslutande på vitblommiga törnrosbuskar med undertill grålundna blad, hvilka de åto från kanten, mestadels en larv på hvarje småblad, samt att de helt och hållet försmådde andra slag af törnrosor med mera glatta blad, hvarjämte jag iakttagit dem å 3 olika ställen inom Skeninge stad. Under juni—juli månader år 1891 var jag genom en längre resa, som varade fyra veckor, urståndsatt att fortsätta mina iakttagelser från fjolåret, och det var först efter min hemkomst d. 8 juli, jag märkte, att larverna jämväl i år härjat å samma ställen som i fjol, särdeles i den trädgård, där jag i början af juni 1890 första gången såg dem, och där de jämväl i år nästan aflöfvat samma törnrosbuske, å hvilken de i fjol frässade. Emellertid hade samtliga larver nu försvunnit och nedkrupit i jorden. Då mina kläckningar under år 1890 ägde rum mellan den 29 sept. och 4 oktober, föresatte jag mig att vid samma tid 1891 söka *imagines* på de platser, där larverna jämväl nu härjat. Jag spanade några dagar förgäfves efter dem, till dess jag vid middagstiden den 5 oktober påträffade 2 hanar i min trädgård, på bladen af en *Cornus alba*, som var hemsoekt af flera *Aphis*-arter; följande dag fann jag ytterligare en ♂ på samma törnrosbuske, som härjades i fjol och som växte på ungefär tio meters afstånd från sagda *Cornus*-buske. Ett besök, jag gjorde den 7 oktober i rådman WILDES trädgård, där jag i fjol först

funnit larven, medförde ett ännu bättre resultat, i det jag dels å den nämnda nära aflöfvade törnrosbusken och dels i dess grannskap tog fem st. hanexemplar samt såg minst lika många andra i närheten, hvilka jag dock lämnade i fred. Den 8 sisl. oktober tog jag i min trädgård och i duggregn kl. 3 e. m. en hona, som satt orörlig på den törnbuske, som härjades af larverna i fjol, och en timma senare ytterligare en hona på samma buske. Bägge voro synbarligen nyss utkläckta och uppkrupna ur jorden, men under det fina regnet förblefvo de, som naturligt var, stilla vid själfva kläckningsplatsen. De följande dagarna, som voro gynnade både af sol och varm väderlek, sökte jag å bägge de ofvannämnda lokalerna efter flera honor — men förgäfvos. Jag kunde ej förklara för mig denna otur på annat sätt, än att honorna, lockade af det vackra vädret, företagit utflykter och uppsökt andra lekplatser, följda af de förut i stort antal framkomna hanarna, — alltnog, jag kunde ej finna en enda hona trots ifrigt sökande under flera dagar; en eller annan hane kunde jag få se någon gång på törnrosbuskarna, men honorna tycktes rent af hafva försvunnit. Häraf synes emellertid klart framgå, att denna arts honor, i likhet med sina närmaste samslägtingar *E. tibialis* PANZER och *E. serotinus* KLUG, flyga ganska sent på hösten, samt att äggen då läggas, sannolikt på de ännu späda bladknopparna, där de förblifva hvilande till följande vår, då larverna utkomma vid löfsprickningen. Detta är, åtminstone hvad angår de 2 sistnämnda arterna, CAMERON's mening enligt hans »Monograph» Vol. I, pag. 275—278, där det jämväl framhålles, att dessa bägge arters larver i England lefva på det späda eklöfvet under maj—juni månader, hvarjämte det heter rörande den sistnämnda arten, hvars *imagines* han sett flyga ännu den 17 oktober: »*The eggs must be laid then, and remain probably unhatched till May, for I have found newly emerged larvæ on the budding leaves then*». Hvad särskildt angår den såväl i England som annanstädes sällsynta *Emphytus Klugii* TH., kände CAMERON ännu år 1882 (l. c. pag. 276) intet om dess lefnads-sätt, oaktadt THOMSON redan år 1871 framhållit, att den lefver på törnrosor ehuru sällsynt, då endast anträffad i Upland och Vestergötland. Alldenstund artens beskrifning hos bägge dessa förf. är tämligen kortfattad och hos CAMERON delvis oriktig, vill

jag, med stöd af mina iakttagelser å tillsammans 10 ♂♂ och 6 ♀♀, i några delar söka fullständiga densamma.

Kroppens färg är svart och företrädesvis å hufvudet samt främre delen af *thorax* beklädd med korta, mörka hår, som äro längst kring ögonen («*tempora pilosa*» TH.) särdeles hos hanarna, under det *abdomen* är glatt och glänsande svart, ofvan och undertill hos bägge könen. Antennerna, som hos ♂ äro svarta och tillsammans med hufvudet af hela den öfriga kroppens längd, äro hos ♀ något kortare. Vinglocken äro *hvita* (ej gula som CAMERON säger l. c.). Vingarna klart genomskinliga med svart märke och rödgul *costa* samt för öfrigt med rödgula ribbor vid basen; *nervus transversus ordinarius* infaller nästan i första tredjedelen af *cellula furcata*, med tydlig förtjockning hos bägge könen af den korta nervstam, som utgör början af *furcans* nedra gren. Samtliga hanar hafva första tarsleden röd på de bägge främsta fotparen, men honorna endast på det första (konstant!); öfriga tarsleder äro svarta. Tibierna röda äfvensom låren, med undantag af det främsta benparets, som äro svarta vid basen i något större utsträckning hos honorna, hos hvilka baktibiernas vidgade ändar jämväl äro svartkantade; *coxæ* och *trochanteres* svarta hos bägge könen. Sågen hos honan är ovanligt stor och bred vid basen, med rödgul, mot spetsen afsmalnande midtnerv och ljusare, gula tvärribbor, hvilka skarpt begränsa mellannummens genomskinliga fält eller hinner. Hvad angår honornas antenner, så äro hos de tvenne nu i fritt tillstånd fångade exemplaren $\frac{2}{3}$ af 6:te antennleden samt hela 7:de, 8:de, och 9:de lederna hvita med mörkare spets, i likhet med den ♀, som först utkläcktes hos mig den $\frac{30}{9}$ 1890, och öfverensstämmande med THOMSONS beskrifning («*antennis femine articulis 6—9 albis*») blott med den skillnad, att 6:te leden är svart vid basen. De af mig å pag. 12 af föregående årgång beskrifna afvikelserna hos tre af de fyra hon-exemplar, som i föl utkläcktes hos mig, torde med skäl kunna anses bero på speciella undantagsförhållanden, liknande dem CAMERON iakttagit hos honor af *Emph. tibialis*, hvilka enl. beskrifningen å pag. 275 l. c. synas variera ungefär på samma sätt.

2. Kläckning af några NEMATUS-arter jämte deras parasiter.

I medlet af augusti månad år 1889 fann jag på en ung björk, ursprungligen planterad på en gård här i staden, flera i sällskap lefvande larvkolonier i olika utvecklingsstadier. De minsta, larverna, hvilka knappast mätte 10 mm. i längd, sutto tätt invid hvarandra längs bladkanten, hvilken de fast omfattade med sina 3 par bröstfötter, under det att kroppen var starkt böjd uppåt och framåt, så att stjärtspetsen vanligen sträckte sig framför larvens hufvud, hvarigenom bladet syntes kantadt af ett slags rörliga fransar. De fullvuxna larverna, hvilka mätte 26 mm., sutto alla på samma sätt med framåtriktad bakkropp och med det glänsande svarta hufvudet stötande mot företrädares 4:de eller 5:te buksegment, glupskt ätande bladen från den af deras bröstfötter stadigt omfattade bladkanten. Jag hemtog ett par fullvuxna larver, hvilka några dagar hurtigt åto af björklöfvet, som ombyttes hvar eller hvarannan dag, men inom en vecka voro de alla nedkrupna och gömda i det omkr. 3 tum djupa jordlagret å kläckningsburens botten. Enär larverna voro försedda med 3 par bröst- och 7 par buk-fötter, ansåg jag sannolikt att de tillhörde *Nematus*-släktet, och fann då i första tomen af THOMSONS »Hymenoptera Scand.» sid. 85 — som på den tiden utgjorde min enda litteratur i ämnet — en beskrifning, som förträffligt passade in på mitt fynd. Beskrifningen, sammandragen efter DE GEER hufvudsakligast, men jämväl med åberopande af BERGMAN, har jag sedermera blifvit satt i tillfälle att jämföra med dessa våra stora landsmäns original-arbeten. Den förstnämnde beskriver i sina »Memoires» Tom II, Bd. 2, pag. 995, nr 16 såväl larv som *imago* af denna sågstekel under LINNÉ'S namn *Tenthredo* (nu: *Croesus*) *septentrionalis* samt å sid. 999 l. c. den nära stående arten *Croesus varus* (så benämnd först af VILLARET 1832 i »Annales de la Soc. Ent. de France») såsom lefvande på al. Beskrifningen på larven är helt kort, men något omständligare för *imago*, hvars hona DE GEER lyckats utkläcka, men om hvars artberättigande han dock synes vara oviss. TORBERN BERGMAN åter har i sina till Vet. Akad. år 1763 inlämnade »Anmärkningar om Vild-skråpukar och Såg-flugor» med vanlig noggrannhet och skarpsynthet beskrifvit en larv, som han

ej lyckades bringa till utveckling, men hvilken jag är benägen anse tillhöra den sistnämnda, af VILLARET först i bägge könen beskrifna arten. Enär BERGMANS beskrifning på larven är särskildt för oss, hans landsmän, af intresse, vill jag här citera densamma. »Af alla larver, som lefva i sällskap», heter det å pag. 162, »har jag nogast och nästan från ägget följt en tjugufotad art på al, som ej har någon rand under magen: således är åtskillig från den herr RÉAUMUR afritat Tab. XI fig. 1, 2, ehuru mycket de annars komma öfverens. De fångades helt små på första löfvet, varande tjugusju till antalet, den 18 augusti. De trufdes väl på qvistar, som sattes i vatten, och voro den 9 september färdige att krypa ned i jorden. *I början voro de grönaktige med mörkare ryggar och beckfärgadt hufvud. Färgorna ombyttes efterhand med skinnen och de blefvo ändteligen smutsigt gulgröne, med tre rader svarta fläckar på hvar sida, af hvilka de öfversta äro störst och mest hophängande**. De sitta endast fästade med frambötterna, ryggen af fjärde och femte leden är concav, men det öfriga hålles convext och inkrökt. De putsa med munnen hvarandras hufvud. Af hela samlingen dogo eller omkommo endast nio. När de ömsa läger, och några börjat sätta sig ned på tjenligt ställe, skrapade de med bakkdelen gemenligen tre gånger å rad och helt tätt vid minsta rörelse, och isynnerhet om någon kamrat ännu kröp i granskapet omkring, utan att hafva funnit behaglig plats. — Trivialnamnet kan blifva *Skrapare*». Så långt BERGMAN. Ehuru jag flera gånger under åren 1889 och 1890 studerat detta slags larver i naturen har jag dock ej kunnat iakttaga de af BERGMAN beskrifna »skrapningarna». Möjligen äro de egendomliga för den uteslutande på al lefvande arten, hvilken jag ännu ej lyckats påträffa. Emellertid synas BERGMANS larver ej hafva utvecklats till *imagines*, alldestund de ej finnas upptagna bland de 12 arter »Sågflugor», hvilka förf. lyckats få utkläckta (pagg. 170—172 l. c.). — Men jag återvänder till de kläckningsresultat, jag vunnit rörande dessa larver, och för hvilka jag nu går att redogöra. Redan den 7 maj följande år (1890) utkläcktes den första ♂ af *T. septentrionalis* LIN. och dagen därpå en ♂ och en ♀; den 9 fram-

* Kursiveringen gjord af mig, enär den noggranna beskrifningen väl passar in på larven till *C. varus*, men ej på den till *C. septentrionalis*.

kommo 2 ♂♂ och 1 ♀ och från d. 10—12 maj 1 ♂ och 3 ♀♀, samt slutligen den 3 juni den sista ♀ för året: tills. 5 ♂♂ och 6 ♀♀. Hos DE GEER ägde kläckningarna rum först den 22 maj (l. c. pag. 997) eller en half månad senare. De äggformiga kokongerna, hvilka i allm. tillvaratogos, voro ganska fasta, af mörkbrun färg, utvändigt ojämna af gröfre sand- och jord-partiklar, men invändigt med en ljusbrun och glättad, dock något ojämn yta; de mätte 12 à 14 mm. i längd och voro enkla, med en cirkelrund öppning i den trubbiga ändan, invid hvilken vanligen det af stekeln afskurna runda locket anträffades. En af honorna hade till en början gjort öppningen af kokongen alltför trång, hvadan hon nödgats fortsätta sin utskärning af locket ytterligare ett halft hvarf, men de öfriga hade alla skurit sin cirkel korrekt. Den 24 maj öppnade jag försiktigt en kokong och fann därvid en Nympa med ljusgul kropp och tydligt begränsade kroppssegmenter och honliga könsdelar, men med rudimentära vingar; ögonen voro ovala, till färgen mörkbruna; antenner, palper och fötter hvita eller rättare färglösa och genomskinliga, de senare med väl utvecklade tarsleder. Jag ansåg härmed kläckningarna i allo afslutade, men öfverraskades året därpå — det var d. 27 april — att ytterligare få se en nyutkläckt ♂ spatsera på kläckningsburens tylltak. Den 29 i s. m. framkom ytterligare en ♂ jämte en *Ichneumon* ♀ (*Ich. albicinctus* GRAV.) samt den 30 en ♀ af den sällsynta *Schizopyga flavifrons* HGN.; den 4 maj en ♀ af *Croesus septentrionalis* och 3 månader därefter, eller den 5 aug. ytterligare en ♀ af samma art. Det märkliga härvid är, att alla dessa kläckningar härrörde från larver, som jag hållit inspärrade från augusti månad 1889, hvadan dessa *imagines* tillbragt 1²/₃ år, ja, den sista honan nära 2 år i puppstadiet — hvilket jag någon gång iakttagit vid kläckningar af andra sågsteklar, t. ex. *Lophyrus Pini* LIN. — hvaremot det sannolikt är ytterst sällsynt, att endoparasiter (här en *Ichneumon* och en *Pimpla*-hona), hvilka alltid lägga sina ägg i larvens kropp före dess förpuppling, så länge som öfver 2:ne vintrar dväljas inom värdens bostad*.

* CAMERON upptager i sin »Monograph», Vol. 2, pag. 40, elfva st. andra parasitsteklar hos denna art, däribland 1 *Tryphon*-art, 3 arter *Mesoleius*, 2 dito *Limneria*, 1 art *Pimpla* o. s. v.

Det af LEACH redan år 1817 uppställda undersläktet *Croesus* af det stora *Nematus*-släktet äger numera 4 arter inom Europa, hvilka alla utmärka sig genom ovanligt långa bakben, med utplattade tibial-ändar och hälar (=metatarser), de senare längre än de öfriga tarslederna tillsammans, påminnande enligt DE GEERS träffande anmärkning om biens bakfötter. Af dessa äga vi inom Skandinavien 2 arter, kända och beskrifna redan af DE GEER, hvilken dock hyste tvifvel om deras berättigande såsom skilda arter. Först VILLARET skilde dem åt år 1832. Den nya arten, som han kallade *Nematus varus*, har hvit munsköld, klara vingar och glänsande *mesopleuræ* under det den äldre Linnéiska arten, *Nematus septentrionalis*, har svart munsköld, framvingarnas spets alltifrån stigmat rökskuggad samt skrynkligt punkterade *mesopleuræ*, hvarjämte den först nämnda är af betydligt mindre storlek, både såsom larv och *imago*. De 2 andra europeiska arterna, som saknas hos oss, äro: *Nematus latipes* (VILLARET), något mindre än den sistnämnda, som den mycket liknar äfven däri, att den lefver företrädesvis på björklöf, men skiljes lättast genom framvingarnas mörka *fascia*, som hos denna art är helt smal; samt *Nematus Brischkei* (ZADDACH), upptäckt af BRISCHKE 1872 den $\frac{20}{7}$ nära Danzig på afvenbok, som är mycket lik *latipes* fast något mindre, dock väl skild genom larverna, hvilka hos samtliga arter äro hvarandra mycket olika så till storlek som färg och fläckar. *N. latipes* är hittills blott funnen i mellersta Europa, men utbredd fr. Ural till v. Frankrike.

Den 8 sistl. juli intog jag i kläckningsburen omkring ett dussin fullvuxna larver af *Nematus Ribesii* Scop., hvilka under högsommaren anställt svåra härjningar på krusbärsbuskarna inom flera af stadens trädgårdar. Härjningarna visade sig dock mycket olika på olika ställen; på somliga stodo buskarna alldeles kala, med vissnade frukter, under det på andra ställen larverna endast sparsamt kunde anträffas; men de funnos dock nästan i hvarje trädgård. Redan den 3 augusti utkläcktes en äggstinn hona (väl görande skäl för det Hartigska namnet: »*ventricosa*») samt den 6 åter en, likaledes äggstinn, och den 8 ytterligare en hona. Då jag nu på en gång uttog dessa tre honor till undersökning, befunnos de redan hafva lagt sina ägg på baksidan af några friska krusbärsblad i perlbandlika rader på ömse sidor om bladnerverna.

Somliga af äggen voro tydligen mera svällda än andra, hvaraf jag drog den slutsats, att de blifvit lagda på skilda tider under dessa fem dagar, då jag varit hindrad att iakttaga honornas arbete. Emellertid förelåg här otvifvelaktigt ett fall af *parthenogenesis*, enär ingen hane visat sig inom kläckningsburen. I den omständliga utredning CAMERON egnar detta ämne i 1:sta tomen af sin »Monograph of the British Phytophagous Hymenoptera» pag. 26, framhåller han att SIEBOLD tydligen bevisat, att denna arts honor förmå lägga obefruktade ägg, hvilka konstant gifva hanar, samt att dessa ägg läggas »omedelbart efter det honorna lemnat sina kokonger.» De undersökta honorna »hafva aldrig visat några spår af spermatozoer», hvilka dock äro lätta att upptäcka hos befruktade honor. Det är värdt att minnas det ROBERT THORN redan 1820 i sina »Memoirs of the Caledonian Horticult. Society» omtalar denna egendomlighet för *Nematus Ribesii*. Han synes hysa den mening, att här föreligger en förening mellan han- och hon-larver; »ty jag har ofta sett dem», heter det, »hopflätade (»twisted together») för en stund, sedan de upphört att äta och kort innan de aspålsa sig för att ingå i puppstadiet».

CAMERON sammanfattar den kunskap, man för 10 år sedan (1882) ägde rörande *parthenogenesis* hos sågsteklarna, på följande sätt:

1:mo. De arter, hvilkas obefruktade honor lägga ägg, som endast frambringa hanar: *Nematus Ribesii* SCOP., *pavidus* LEP. (= *aurantiacus* TH.), *curtispina* THOMS., *miliaris* PANZ. (= *microcercus* TH.), *glutinosæ* CAMERON (engelsk), *palliatu*s DBM o. *Salicis* CAM. (= *inflatus* TH.).

2:do. De arter, hvilkas obefruktade honor lägga ägg, som gifva både hanar och honor: *Nematus curtispina* THOMS. och *Hemichroa* (= *Leptocercus*) *rufa* PANZER.

3:tio. De arter, hvilkas obefruktade honor lägga ägg, som endast gifva honor: *Hemichroa rufa* PANZ., *Eriocampa ovata* LIN., *Poecilosoma pulverata* DEG. och *Croesus varus* HARTIG.

4:to. De arter, hvars obefruktade honor lagt ägg, utan att ungar därur blifvit utkläckta: *Phyllotoma nemorata* FALL. och *vagans* FALL., *Taxonus glabratus* FALLÉN, *Strongylogaster cingulatus* FABR. och *Nematus salicivorus* CAMERON (engelsk).

Ännu en larv tillhörande det stora *Nematus*-släktet togs af

mig på ett lärkträd (*Pinus Larix*) vid Skeninge järnvägsstation den 10 sistl. juli. Några smärre kolonier i olika utvecklingsstadier lefde i skilda sällskap, hvilka då redan hunnit sköfla barren ganska märkbart. Larverna, hvilka delvis voro fullvuxna och mätte 15 å 18 mm. i längd, sutto på hvar sitt barr, omfattande detta med de 3 främsta fotparen, med hufvudet uppåt samt kroppen merendels framåtböjd och buken uppåtvänd, dock med nedböjd spets. Hufvudet var svart och glänsande; bröstfötterna svarta vid basen och i spetsen, men grågröna kring den knäböjda midten; ryggen blågrön eller dragande i grått, med mörkare midtstrimma, som börjar på andra segmentet. Kroppens öfriga segmenter med täta och tämligen djupa tvärskrynklor, besatta med korta svarta hår; buksidan samt kroppens sidor ofvan bukfötterna, liksom dessa opalfärgade eller ljusgrå. Af ett dussin larver, som insattes på lärkträdiskvistar i ett vattenglas, befunnos nio hafva drunknat efter fyra dagar, och de öfriga lågo döda ofvanpå jorden i kläckningsburen. Att larven just ej är så sällsynt inom Östergötland är jag benägen att tro, enär jag vid ett besök på Helgeslätt, 2 mil härifrån, sistl. 23—25 juli påträffade å ett äldre lärkträd några kolonier med 12, högst 20 individer i hvarje, af samma slags larver, men var då ej i tillfälle att hemtaga desamma för närmare undersökning. Otvifvelaktigt anser jag dock, att larverna tillhöra *Nematus Erichsoni* HARTIG, hvilken art, hos oss sällsynt enligt THOMSON, hittills endast blifvit funnen i Ångermanland, Småland och Skåne samt alltid på lärkträd; detta ehuru larverna så till färg som storlek äro något olika med dem, som finnas atbildade i BRISCHKES und ZADDACHS »Beobachtungen über die Arten der Blatt- und Holz-wespen» 1875—83, Taf. 1 fig. 8, hvilket dock torde kunna bero på, att de därstädes blifvit aftecknade i ett tidigare skede af larv-stadiet. BRISCHKE hade nämligen erhållit larverna under en senare årstid (sept. 1855) »då de nedgingo i jorden, men dogo, utan att sedan kunna återfinnas» (l. c. pag. 61). Djurets fullständiga utvecklingshistoria är skriven af RATZEBURG i hans »Forstinsekten» af år 1844 pag. 21, med afbildningar af ägg, larver och *imago*; men redan år 1835 har vår flitige landsman DAHLBOM i sin »Clavis Novi Hymenopterorum Systematis» pag. 27—36 beskrifvit larven under namn af *Nematus Leachii*,

hvilket namn således, med stöd af prioritetslagen, borde hafva företräde framför det två år yngre Hartigska namnet *Erichsoni*, som först förekommer i dennes »Familien der Blattwespen und Holzwespen» af år 1837. DAHLBOM, som själf studerat dess lefnadssätt i Skåne, säger, att »larven spinner sin kokong i jordytan under nedfallna barr; den förfar härvid på samma sätt som larven af *N. Ribesii*, i det att den första fäster sin kokong vid den andras, den 2:dra vid den 3:djes, denna vid den 4:des och så vidare, så att till slut 20—30—40 kokonger bilda ett sammanhängande conglomerat.» Med ledning af dessa iakttagelser, samt den lilla erfarenhet jag genom kläckningsförsök hittills förvärfvat, hoppas jag, att ett annat år kunna anordna mina mått och steg på ett mera ändamålsenligt sätt, om jag skulle lyckas påträffa ytterligare några kolonier af »Lärkträds-larven.»

3. Om *Ichneumon firmipes* WESM.

I 7:e årgången (1886) af denna Tidskrift har jag lämnat en slutredogörelse för mina då under 3 år fortsatta parasitkläckningar ur puppor af gräsflyet (*Charæas Graminis*), bekomna från Burträsk i Vesterbottens län, däri å sid. 47 at kläckningsjournalen framgår, att från och med den 5:te t. o. m. den 11:te augusti 1885 utkläckts inalles 10 exemplar af *Ichneumon gradarius* WESM., däraf halfva antalet hanar och halfva dito honor. Å sid. 49 har jag närmare redogjort för dessa fynd, hvarvid jag kommit till det resultat, att honorna visserligen tillhöra den nämnda Wesmaelska arten, men att hanarna långt bättre öfverensstamma med *descriptio maris molitorii* i HOLMGRENS »Ichn. Suec.» pag. 53 än med hans beskrifning på *Ichn. gradarius* ♂ l. c. pag. 82, samt allraminst med den i Ent. Tidskr. 1:sta årg. pagg. 76, 77 af HOLMGREN jämväl beskrifna »*Mas verus Ichn. gradarii*». Då jag emellertid den 6 augusti vid middagstiden anträffade ett par *in copula*, var det för mig otvifvelaktigt, att de bägge könen tillhörde samma art, hvadan jag öfverlämnade frågans vidare utredning åt »*descriptores ex professo*», förvissad som jag var, att frågan därigenom inom kort skulle vinna nöjaktig utredning. Denna förutsättning har

ock gått i fullbordan, ty omkring ett år därefter, den 8 dec. 1886, har THOMSON, i sina till »Annales de la Société Entomologique de France» då inlämnade »Nôtes Hyménoptérologiques», ställt frågan på det klara på så sätt, att alla 10 exemplaren, som af mig tillsändts honom till benäget påseende, befunnits tillhöra en närstående art, *Ichneumon firmipes* WESM., som finnes beskrifven i dennes »Otia». Första kvartalet af nämnda annaler för år 1887 kom mig först tillhanda den 6 juni s. å., men redan den 26 mars hade jag i bref från framlidne d:r G. F. MÖLLER blifvit upplyst om frågans lösning genom följande citat ur W:s »Otia» rörande *Ichn. firmipes*: »Forma et proportio omnium partium earumque sculptura sicut in *Ichn. gradario*, a quo non nisi statura paullo minore et tiliarum colore differt». THOMSONS *descriptio* för de franska annalerna, som finnes å anförda stället, vill jag här meddela till deras tjänst, som ej äga denna Tidskrift, men dock möjligen kunna vara i frågan intresserade. Den lyder sålunda: »44 *Ichn. firmipes* WESM. — *Obs. 1.* Femina *Ichn. gradario* simillima, sed corpore minore, tarsis minus fortiter dilatatis, intermediis articulo penultimo haud cordato sed triangulari, capitis genis magis buccatis, orbita frontali haud rubra, tibiis intermediis sæpe annulo stramineo medio ornatis discedens; *Mas* mari *Ichn. crassifemur* ita similis, ut vix nisi corpore minore, genis magis buccatis, flagelli articulis brevioribus, clypeo apice truncato distingui possit. — *Obs. 2.* Hanc specim. e pupis Lapponicis *Noctuæ Graminis* obtinuit et marem cum femina descripta junctum vidit Doctor H. NERÉN.»